

Översiktlig förvaltningsplan Natura 2000-områden på Åland

Fastställd den 22.12.2015

Innehåll

Översiktlig förvaltningsplan Natura 2000-områden på Åland	1
1. Förvaltningsplanens bakgrund och målsättningar	2
1.1. Natura 2000.....	2
1.2 Översiktlig förvaltningsplan.....	2
2. Natura 2000 –nätverket och hur det förverkligas.....	2
2.1 Allmänt	2
2.2 Natura 2000 objekt inom Åland	3
2.3 Förverkligandet av Natura 2000 –nätverket	3
3. Inventeringar av naturtyper och arter inom Natura 2000 –områden	3
4. Planering av Natura 2000 – områden	5
4.1 Förvaltnings- och användningsplaner	5
4.2 Skötselplaner	5
4.4 Skötselplaner för livsmiljöer för hotade arter	6
5. Deltagande planering	6
6. Inkluderande och hänsynstagande planering	8
6.1 Faktorer som förorsakar planeringsbehov	8
6.2 Prioritering av planeringsobjekt.....	9
7. Områden som kräver plan för skötsel och utnyttjande	10
7.1 Objekt som kräver förvaltnings- och skötselplaner.....	10
7.2. Övriga objekt som kräver planering	10
8. Kostnadsöversikt	11
9. Konsekvenser för miljön av den översiktliga förvaltningsplanen.....	11
10. Sammandrag.....	12

1. Förvaltningsplanens bakgrund och målsättningar

1.1. Natura 2000

Natura 2000 har sitt upphov i EG:s habitat- och fågeldirektiv. Länderna inom EU ska föreslå områden av gemenskapsintresse (Sites of Community Importance, SCI) utgående från de naturtyper och arter som nämns i art- och habitatdirektivet. Tillsammans med de områden som utpekats enligt fågeldirektivet bildar dessa så kallade särskilda skyddsområden (Special Protection Areas, SPA) inom Natura 2000-nätverket.

Varje Natura 2000 – område ska vid behov omfattas av en förvaltningsplan med en beskrivning av området och dess naturvärden, vilka hot som området berörs av samt vad som krävs för att området ska bevaras. Planen ska också fungera som ett verktyg vid tillståndsprövningar och planeringsarbete. Förvaltningsplanen utarbetas och fastställs av Ålands landskapsregering som även bär det yttersta ansvaret för att målsättningarna för området uppfylls. Ändringar i förvaltningsplanen medför att den måste fastställas på nytt. Markägare och andra berörda får då ett nytt tillfälle att lämna synpunkter om ändringarna är betydande.

1.2 Översiktlig förvaltningsplan

Enligt 6 artikel i habitatdirektivet förutsätts att medlemsstaterna vid behov utarbetar ”skötsel och förvaltningsplaner” för de särskilda bevarandeområdena (SAC). Det finns således inget krav att automatiskt upprätta skötsel – och förvaltningsplaner. Dock kan målen i habitatdirektivet och bevarandet av naturvärdena i Natura 2000 – områden förutsätta att en skötsel- och förvaltningsplan görs upp. Syftet med en översiktlig förvaltningsplan för alla områden inom Natura 2000 på Åland är att ta ett helhetsgrepp om Natura 2000 –nätverket på Åland och identifiera behovet av mera noggranna förvaltningsplaner och skötselåtgärder i fråga om de habitat och arter som finns inom nätverket samt att på översiktlig plan lägga fram sådana omständigheter som de olika habitaterna och de olika arterna inom nätverket berörs av.

2. Natura 2000 –nätverket och hur det förverkligas

2.1 Allmänt

Ålands natura 2000 –nätverk är en del av det skyddsnätverk som omfattar hela Europeiska unionen.

Syftet med nätverket är att skydda naturtyper som börjar bli sällsynta, livsmiljöer för olika arter samt områden som är värdefulla för fågellivet. Nätverket är baserat på EU:s habitatdirektiv från år 1992. Det primära målet för direktivet är att främja bevarandet av den biologiska mångfalden. Nätverket består av områden med naturtyper i enlighet med bilaga I eller livsmiljöer för arter i enlighet med bilaga II (SAC områden) i direktivet. På Åland finns 37 av de i bilaga I upptagna naturtyperna varav 12 är prioriterade, dvs. särskilt skyddsvärda. Nätverket omfattar dessutom de på basen av fågeldirektivet (1979) utsedda särskilda bevarandeområdena (SPA-områden). Medlemsländerna har själva valt ut dessa och meddelat EU-kommissionen.

Varje medlemsland, däribland Åland, utarbetar en nationell förteckning över de i habitatdirektivet avsedda Natura-områden (SCI-områden). Ålands Natura 2000 –program antogs för den 27.8.1998

(del I-II) och den kompletterande delen III 2.11.2000. EU-kommissionen har noterat att arealen av vissa naturtyper är liten i programmet, vilket medför att behov att ytterligare kompletteringar kommer att ske vartefter även då hela det hittills godkända programmet har genomförts.

2.2 Natura 2000 objekt inom Åland

Inom Åland finns 86 objekt som är upptagna i nätverket. De flesta av objekten är anmälda som skyddsområden för naturtyper och arter enligt habitatdirektivet (SCI). En del (3 st) är även särskilda skyddsområden enligt fågeldirektivet (SPA). Enbart SPA –områden finns det 6 st av inom Natura 2000.

2.3 Förverkligandet av Natura 2000 –nätverket

Områden som ingår i Natura 2000 skall ha ett skydd som motsvarar skyddsmålen. Valet av skyddsinstrument beror bland annat på vilka åtgärder som är möjliga i varje Natura-område. En del av objekten är redan skyddade som naturreservat. Avsikten är att även de flesta av de resterande objekten ska skyddas genom att inrätta naturreservat enligt naturvårdslagen. De enskilda arterna där punktvisa Natura 2000 –områden har fastställts är dels skyddade i lag, dels pågår arbete att få till stånd avtal och bättre juridiskt skydd för dem som inte ännu har avtalats om.

Naturvårdslagen innehåller bestämmelser om skydd av vissa biotoper samt om ersättningar till markägarna. Tryggandet av skyddsvärdena i vattenområden vilar i hög grad på vattenlagen. Plenering och byggande styrs av plan- och bygglagen. Även skogsbruks- och jaktlagen innehåller en del skyddsbestämmelser. Till en del kan lantbrukets stödbestämmelser bidra till bevarandet av naturvärdena.

Om ett projekt eller plan i sig eller i samverkan med andra projekt eller planer betydligt försämrar de naturvärden inom ett område som omfattas av Natura 2000-nätverketska den som genomför projektet eller gör upp planen på ett behörigt sätt bedöma konsekvenserna av dem. Den myndighet som beviljar tillståndet eller godkänner planen ska se till att bedömningen har utförts. Ett utlåtande ska begäras av landskapsregeringens miljöbyrå. En myndighet får inte bevilja tillstånd eller genomföra ett projekt, inte heller godkänna eller fastställa en plan om det bedömnings- och utlåtandeförfarande som ovan tyder på att projektet eller planen betydligt försämrar de naturvärden som låg till grund för områdets införlivande i natura 2000-nätverket.

3. Inventeringar av naturtyper och arter inom Natura 2000 –områden

För uppförandet av förvaltningsplaner krävs tillräckligt omfattande bakgrundsinformation om de olika områdena. Minimikravet är att det finns uppgifter om naturtyperna och trädbeståndets karaktär och att förekomsten av Natura 2000 –naturtyper har utretts. Som bakgrundsmaterial har bl.a. använts planeringsrådets inventering 1970-73, Naturreservatskommitténs betänkande, våtmarkkommitténs betänkande, miljöbyråns skyddsprogram för havsörnen, inventeringar som har gjorts av Ålands hotade kärleväxter. Dessutom har inventeringsmaterial erhållits av högskolor och ideella organisationer.

*Tabell 1. Förekomsten av naturtyper i enlighet med habitatdirektivet på Åland. De prioriterade naturtyperna är markerade med **

Habitatkod	Benämning
1150	Laguner*
1170	Rev
1220	Perenn vegetation på sten- och grusvallar
1230	Vegetationsklädda klippor
1620	Skär och små öar i Östersjön (land)
1630	Havsstrandängar av Östersjötyp*
1640	Sandstränder med perenn vegetation i Östersjön
1650	Smala vikar i Östersjön
2180	Trädklädda sanddyner
3140	Kalkrika, oliga- mesotrofa sjöar med bentiska kransalger
3150	Naturligt eutrofa sjöar
3260	Vattendrag med flytbladsvegetation eller akvatiska mossor
6210	Kalkgräsmarker (*viktiga orkidelokaler)
6270	Artrika torra-friska låglandsgräsmarker*
6280	Kalkhällmarken
6410	Fuktängar med blåttåtel och starr
6530	Lövängar av fennoskandisk typ*
7110	Högmossar*
7140	Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn
7160	Mineralrika källor och källkärr av fennoskandisk typ
7210	Agkärar*
7220	Källor med tuffbildning*
7230	Rikkärar
8210	Klippvegetation på kalkrika bergssluttningar
8220	Klippvegetation på silikatrika bergssluttningar
8230	Pionjärvegetation på silikatrika bergytter
9010	Västlig taiga*
9020	Boreonemorala, äldre naturliga ädellövsskogar av fennoskandisk typ med rik epitytflora*
9030	Naturliga primärskogar vid landhöjningskuster*
9050	Näringsrik granskog
9070	Trädklädd betesmark
9080	Lövsumpskog*
9160	Näringsrik ekskog
9180	Lind-lönnskogar i sluttningar och raviner*
9190	Näringsfattig ekskog
9740	Skogsbevuxen myr*

I samband med utarbetandet av förvaltningsplaner beaktas även respektive områdets bestånd av häckande fåglar och deras häckningsplatser samt flyttfågel. Särskild hänsyn tas till häckningsplatser för de arter som tas upp i fågeldirektivet samt hotade och sällsynta fåglar.

Förekomsten av hotade arter och habitatdirektivets arter borde utredas. Andra artinventeringar görs med beaktande av områdets karaktär och de tillgängliga resurserna. I gamla skogar rekommenderas inventering av ticklingar samt i lundar och på andra frodiga växtplatser (såsom rikkärar, lövängar) en noggrannare inventering av kärlväxter.

4. Planering av Natura 2000 – områden

4.1 Förvaltnings- och användningsplaner

Syftet med de områdesvisa förvaltnings- och skötselplanerna som görs upp för Natura 2000-områden är att förena andra användningsformer med de skyddsmål som finns för varje specifikt område, dvs. Skyddet av naturtyper och arter. Genom planeringen av skötseln och användningen av natura 2000-områden kan även skyddet av kulturvärden, användningen i rekreationssyfte, forskningen och undervisningen samt de lokala näringarna främjas. Målen för de senare användningsområdena får dock inte stå i konflikt med målsättningarna med skyddet.

Många av Natura-2000 områdena på Åland är tämligen små och inte så utsatta för särskilt mycket användningen. Därför är de inte heller i akut behov av omfattande förvaltningsplaner.

Landskapsregeringen gör upp och fastställer förvaltningsplanerna för naturreservat och Natura 2000-områden. De plan som görs upp vid behov ska främja skyddet av området och följa de avtal samt fredningsbeslut som har upprättats. I flera fall innefattar ett och samma Natura 2000-område både landskapsägd och privat mark där det har inrättats naturreservat. För sådana områden görs förvaltningsplanerna upp i samråd mellan landskapsregeringen och markägarna.

4.2 Skötselplaner

Konkreta skötselplaner görs upp för skötsel och restaurering av naturskyddsområden samt för byggande av serviceutrustning.

4.2.1 Skötselplaner för vårdbiotoper

Målsättningen med skötseln av vårdbiotoper är att trygga bevarandet av såväl landskapsstrukturen som den typiska florin och faunan. Skötselplanerna innehåller grundläggande uppgifter om området, en beskrivning över området samt målen med skötseln och effekterna på miljön, skötselåtgärderna samt vid behov en tidsplan samt en kostnadsbedömning. Även uppföljningen av åtgärderna tas upp i skötselplanen. De grundläggande restaurerings- och bevarandeåtgärder som måste göras på området, såsom röjning, byggande av inhägnader och bränning av hyggesmaterial, bete och slåtter, presenteras i detalj. I planeringen beaktas naturtyper, arter, traditionella byggnadsverk, fasta fornlämningar och andra viktiga värden inom området.

Till stöd för planeringen och verkställandet av skötseln av vårdbiotoper i allmänhet, även utanför för Natura 2000-områden, utarbetas för skötseln av vårdbiotoper. Dessa planer upptas inte i den aktuella översiktsplanen.

4.2.2 Restaureringsplaner för våtmarker och skogar

För de myrskyddsobjekt som landskapsregeringen administrerar uppgörs restaureringsplaner med syftet att i de dikade områdena återskapa en så naturlig vattenhushållning som möjligt. Information av planen delges Fastighetsverket och de närmaste grannarna i nödvändig omfattning. Planen för naturreservat på privat mark godkänns av landskapsregeringen efter att markägaren har hörts.

Bland skogarna finns skyddsobjekt där påverkan av avverkning och olika skogsvårdsåtgärder märks. Syftet med restaureringen av skog är att påskynda områdets utveckling mot en naturlig trädslags- och åldersstruktur. Målet eftersträvas genom att öka mängden murket virke och död ved, genom röjning av gläntor i bestånden samt i vissa fall restaureringsavverkningar. Om området även omfattar myrvar i behov av restaurering kan en gemensam plan göras upp för dessa objekt.

4.2.3 Åtgärdsplaner för byggande av serviceutrustning

Serviceutrustning byggs endast inom sådana Natura 2000-objekt som lämpar sig för rekreationsbruk och/eller naturturism där en uttrycklig efterfrågan finns. Serviceutrustning koncentreras i mån av möjlighet till ett begränsat område. Dessa områden anvisas i förvaltnings- och skötselplanerna. Om serviceutrustningen inte har i tillräcklig omfattning föreskrivits i förvaltnings- och skötselplanen, uppgörs en åtgärdsplan till grund för byggande av serviceutrustningen. I åtgärdsplanen ska rekreationsbruket granskas i relation till skyddsmålet.

I åtgärdsplanen beskrivs behövliga konstruktioner och åtgärder, tidsplan för verkställandet, underhåll och kostnader.

4.2.3. Restaurerings- och skötselplaner för våtmarker och vattensystem

Restaurerings- och skötselåtgärderna i fågelsjöar samt längs vattensystemen förändrar oftast vattenmiljön så mycket att miljöstillstånd krävs för genomförandet. I så fall görs restaureringsplanerna upp så att de uppfyller kraven i vattenlagstiftningen.

Restaureringsplaner för små förändrade flador och glosjöar och andra små vattendrag görs upp i samråd mellan de sakkunniga och behöriga inom området och påminner närmast om åtgärdsplaner. Ett undantag utgörs av fågelvåtmarker vid havskusten och i mynningsområden, där restaurerings- och skötselåtgärderna består i första hand av röjning, slåtter och bete. Till sin karaktär påminner dessa planer om skötselplaner för vårdbiotoper. I fall objekten ligger på privat mark hörs markägaren av landskapsregeringen innan planen godkänns.

4.4 Skötselplaner för livsmiljöer för hotade arter

Skyddsprogram ska vid behov utarbetas för arter som kräver särskilt skydd. Dessa uppgörs i regel på en viss arts samtliga förekomstplatser varav en del kan ligga i nom Natura 2000-områden och en del utanför dessa. Planernas innehåll varierar beroende på artgrupp. I förvaltningsplanen sammanställs i regel uppgifter om artens utbredning och biologi samt framställs hur skyddet, skötseln och uppföljningen av förekomsterna ska ordnas. Verkställandet av skötsel beskrivs oftast i detalj. Planen innehåller även en tidsram för verkställandet av åtgärderna samt en kostnadsbedömning, om möjligt.

5. Deltagande planering

Ett av de främsta syftena med förvaltnings- och skötselplanering är att distribuera information mellan skyddsmyndigheterna, markägarna och de intressegrupper som använder områdena. Under planeringen förmedlar myndigheterna information om målen med skyddet och tar emot markägarnas och användarnas erfarenheter, kunskaper och åsikter om områdesanvändningen.

I naturvårdslagen finns inga bestämmelser om hur planeringsprocessen för förvaltningen och skötseln ska gå till. Informationsspridningen och hörandet av olika parter samt tryggheten av parters påverkningsmöjligheter sker genom varje aktuell planeringssituation mest lämpliga former för deltagande. Vid planeringen av olika åtgärder är behovet av deltagande relativt begränsat, speciellt vid restaurerings- och skötselplanering räcker det med en enklare informationsprocess.

I denna översiktsplan för förvaltning och skötsel har behovet av deltagande delats upp i tre kategorier som beskrivs närmare nedan.

1) Planering som förutsätter brett deltagande

Samarbetsgrupp: Till stöd för planeringen inrättas en samarbetsgrupp (kan

även vara styrgruppen för ett EU-projekt), i vilken ingår representanter för myndigheterna, markägarna, kommunerna och övriga parter. Gruppen fungerar som en informationskanal samt som ett expert- och diskussionsforum. Temagrupper/möten: producerar information om olika ämnesområden (t.ex. jakt, fiske, rekreationsbruk) och om deras betydelse och behov i anslutning till skötsel- och nyttjandeplanen. Grupper inrättas kring ämnen där det krävs grundligare diskussion om samordningen av naturskyddet och den ifrågavarande nyttjandeformen. Möten för allmänheten: Ordnas i början och slutet av planeringsprocessen och vid behov även däremellan.

Information: Information om projektet ges även via massmedia.

Remissrunda: Utlåtanden om skötsel- och nyttjandeplanen inbegärs av intressentgrupperna.

En sammanfattning av utlåtandena, där det även anges hur synpunkterna beaktats, ges som bilaga till den färdiga planen. Förfarandet för godkännande av planen beskrivs nedan (se kap. 4.1 och 4.3).

Tillämpas: Brett deltagande tillämpas på skötsel- och förvaltningsplaner för stora skärgårdsområden med många markägare (privata och staten) och olika användargrupper samt på restaurerings- och skötselplanerna våtmarker

2) Planering där en lättare deltagandeprocess räcker

Samarbetsgrupp: Till stöd för planeringen inrättas en styr-/uppföljningsgrupp (kan även vara styrgruppen för ett EU-projekt), i vilken ingår representanter för myndigheterna, markägarna, kommunerna och övriga parter. Gruppen fungerar som en informationskanal samt som ett expert- och diskussionsforum.

Möten för allmänheten: Ordnas vid behov.

Information: Information om projektet ges vid behov via massmedia.

Remissrunda: Utlåtanden om planen inbegärs av intressentgrupperna.

En sammanfattning av utlåtandena, där det även anges hur synpunkterna beaktats, ges som bilaga till den färdiga planen. Förfarandet för godkännande av planen beskrivs nedan (se kap. 4.1 och 4.3).

Tillämpas: En lättare deltagandeprocess tillämpas på skötsel- och nyttjandeplanerna för bl.a. områden där landskapet är huvudsaklig ägare samt på planeringen av restaurering och skötsel av vattensystem.

3) Planering som grundar sig på information till intressentgrupperna

Remissrunda: landskapsregeringen godkänner planer som gäller statlig mark.

Landskapsregeringen inbegär vid behov ett utlåtande av av rågrannarna. Planerna för naturskyddsområden på privat mark godkänns av landskapsregeringen efter att markägaren hörts. Godkännandeprocessen

beskrivs nedan (se kap. 4.2 och 4.4).

Information: Information om projektet delges efter behov.

Tillämpas: På de flesta åtgärdsplaner, såvida dessa inte är mycket omfattande, inkluderar EU-projekt eller annars är betydande (sådana förutsätter en lättare deltagandeprocess)

En lyckad planeringsprocess leder till ett fortgående samarbete mellan skyddsmyndigheten,

områdets ägare och användarna. När skötsel- och användningsplanen är klar bildas vid behov en arbetsgrupp för området. Gruppen samlas en eller två gånger per år och svarar i fortsättningen för samordningen av arbetet gällande skötseln, underhållet, övervakningen och uppföljningen av området. Arbetsgruppen behövs åtminstone där ett brett deltagande krävs under planeringsprocessen.

6. Inkluderande och hänsynstagande planering

För att inte skada Natura 2000 -områdenas värden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område, vilket även i viss mån gäller åtgärder utanför Natura 2000 –området. I de fall som de kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka naturvärdena i ett område bör exploaterare samråda med Ålands landskapsregering innan åtgärden påbörjas.

6.1 Faktorer som förorsakar planeringsbehov

6.1.1 Objekt som är brådskande på grund av trycket

från olika exploateringsbehov

Inom Åland riktar sig de största planeringsbehoven i fråga om skötsel och användning till Natura 2000-objekt vid strandområden och i skärgården.

Dessa objekt omfattar vidsträckta vattenområden och omfattar viktiga strandområden och/eller fågelsjöar och fågelrika havsvikar. På grund av Ålands relativa litenhet ifråga om landsområden finns ett ständigt ökande tryck från planer inom infrastruktur och byggande som berör strandområden och öar inom hela Åland.

Skyddsvärdena i markområden tryggas här i huvudsak genom inrättande av naturreservat med stöd av naturvårdslagen. Också vattenområden kan ombildas till privata naturreservat, särskilt områden för fågelsjöar och fågelrika havsvikar, men deras skyddsvärden kan även tryggas med stöd av vattenlagen och miljöskyddslagen. Stora skärgårds- och fågelvattenobjekt har ofta även ett flertal markägare och användargrupper. Områdets markägare har sina egna behov som bör beaktas i planeringen. Det kan även finnas betydande intressen som anknyter till fiske, jakt och rekreationsbruk. Å andra sidan är objektens naturvärden höga och till exempel fågelskyddet kan sätta begränsningar för användningen av området. Det finns således exploateringsstryck från många håll och intressena måste samordnas så att objektens skyddsvärden samtidigt tryggas.

I denna översiktsplan föreslås därför att skötsel- och förvaltningsplaner på sikt ska göras upp för alla skärgårdsobjekt.

Inom Åland finns det några objekt som delvis utnyttjas för skogsbruk. För dessa objekt är det nödvändigt att göra upp en skötsel och användningsplan eller en annan motsvarande skötselplan för att säkerställa att områdets andra nyttjandeformer inte äventyrar skyddsvärdena.

6.1.2 Natura 2000-objekt som utsätts för stort tryck genom friluftsliv- och rekreationsbruk och naturturism

Inom Åland riktar sig det största utvecklingsstrycket i fråga om rekreation och naturturism dels till de omfattande skärgårdsområdena, dels till vissa naturreservat samt till objekt i omedelbar närhet till bosättningscentra.

Inom Åland arbetar man som bäst med att göra upp skötsel- och förvaltningsplaner dels för att svara mot behoven för naturturismen och rekreatjonsbruket inom områden med mest tryck på.

Utifrån den statistik som finns att tillgå ser det ut som om man i många områden vill ha stigar eller fågeltorn. Planeringen av småskalig serviceutrustning kan dock oftast skötas genom åtgärdsplaner.

6.1.3 Insatsområden för skyddet av naturtyper

De naturtyper som behöver aktivt skydd eller aktiv skötsel för att bevaras ökar behovet av snabb planering. Vårdbiotoper, betesmarker och strandängar som kräver skötsel förekommer inom Natura 2000-områdena främst i skärgården och i kustens fågelvatten. Även om den traditionella markanvändningen i många områden har fortsatt antingen oavbrutet eller efter ett kort avbrott, har betesmarkernas volym minskat så mycket att de flesta vårdbiotopobjekt behöver sättas i stånd.

Det största planeringsbehovet riktas dock till naturtyper som behöver restaurering;

Detta gäller särskilt myrar. I den här planen konstateras att även om objekten inte är särskilt många finns det ändå ett påtagligt behov av restaureringsåtgärder.

De objekt för vilka restaurerings- eller skötselplaner görs upp kräver i regel inte en specifik områdesvis skötsel- och förvaltningsplan såvida objekten inte utsätts för tryck även genom annan användning.

6.1.4 Insatsområden för arter

Behovet av planering av ett objekt ökas av förekomsten av arter för vilka bevarandet av deras livsmiljö förutsätter skötselåtgärder och som nationellt har klassats som arter som kräver särskilt skydd. Planeringsbehovet ökar särskilt om livsmiljöerna är utsatta för användningstryck som kan styras. Färdigställandet av planer för förvaltning av förekomsterna av gylyxne (*Liparis liparis*), större vattenödla (*Triturus cristatus*) och grön sköldmossa (*Buxbaumia viridis*) prioriteras. Planer för flera habitatdirektivarter kommer att göras upp vartefter.

6.2 Prioritering av planeringsobjekt

De möjliga planeringsbehov som de olika markanvändningsformerna medför kommer att granskas och klassificeras för att bättre strukturera upp arbetet och för att i brådskande ordning få förvaltningen av områden med akuta skötselbehov på plats.

Klassificeringen har gjorts utifrån planeringsbehovet enligt följande:

1. stort planeringsbehov
2. visst planeringsbehov
3. ringa planeringsbehov
4. inget planeringsbehov.

För en del av markanvändningsformerna har inte alla klasser tillämpats, utan man kan till exempel endast konstatera att området nyttjas för naturturism eller undervisning, varvid området kommer att betecknats som klass 1 eller 2. Det beror på att bristen på kunskap gör det besvärligt att bedöma naturturismens verkliga intensitet.

Dessutom ska planeringsbehovet övervägas med tanke på skötseln av naturtyper och arter, restaureringen av skogar och myrar.

Utifrån dessa klassificeringar ska man kunna räkna fram en totalsumma som

återger planeringsbehovet i det aktuella området. Den egentliga prioriteringen av planeringsbehovet kommer i sin tur att bygga på dessa summor.

Prioriteringsklasserna är följande:

1. brådskande planeringsobjekt
2. övriga planeringsobjekt
3. plan finns redan eller uppgörs som bäst
4. objekten kräver inte planering.

En uppskattning av behovet av en skötsel- och förvaltningsplan ges i kapitel 7.1. Bedömningen har påverkats även av omständigheter "utanför" de aspekter som berörs i klassificeringen vilka grundar sig på den uppfattning om hur brådskande planeringen av objektet är som förvaltningen har bildat sig utifrån terrängkännedom och andra källor.

Utöver behovet av skötsel- och förvaltningsplaner berörs även behovet av andra planer. Bedömningen av restaurerings- och skötselbehovet för myrar och skogar har sammanställts kapitel 7.2.2, behovet av skötselplaner för restaurering av vårdbiotoper i kapitel 7.2.3, och behovet av skötselplaner för livsmiljöer för hotade arter i kapitel 7.3.4.

7. Områden som kräver plan för skötsel och utnyttjande

7.1 Objekt som kräver förvaltnings- och skötselplaner

Mera omfattande skötselplaner finns för 14 av objekten inom Åland, dessutom finns 7 planer under upparbetning. En kortare beskrivning vad gäller behov av skötselåtgärder samt uppföljningssätt finns för de flesta av de områden som finns inom Natura 2000-nätverket på Åland.

En del av objekten ligger inom samfälla markområden eller allmänna vattenområdet. Dessa områden kännetecknas av ett behov av ett brett deltagande då förvaltningsplaneringen och eventuella skötselåtgärder behöver förankras väl bland allmänheten och dem som av tradition har utnyttjat dessa områden för bl.a. jakt och fiske.

7.2. Övriga objekt som kräver planering

7.2.1 Restaurerings- och förvaltningsplaner för myrar och skogar

Den slutliga arealen för restaureringsåtgärderna preciseras vid utarbetandet av restaureringsplanen. I samband med exempelvis naturtypsinventering av skyddsområden är det möjligt att man senare hittar nya objekt som bör restaureras och som alltså inte var kända då denna plan gjordes upp. Lundarna på Åland ingår ofta i vårdbiotoper och omfattas av förvaltningsplaner genom skötselbehovet.

7.2.2. Skötselplaner för vårdbiotoper

Inom det åländska Natura 2000-finns flera vårdbiotoper såsom löv- och strandängar. De flesta av dessa återfinns inom naturreservat och har av tradition omfattats av relativt noggrann skötselplanering och uppföljning. Nya förvaltningsplaner för samtliga områden är under arbete, för några områden fastslogs dessa under år 2015. Två Natura 2000-områden har tidigare omfattats av

Life-projekt, skötselplanerna för dessa har gett en grund för upparbetandet av förvaltningsplaner för dem.

7.2.3. Åtgärdsplaner för byggande av serviceutrustning

Avsikten är att koncentrera och utveckla serviceutrustning till sådana områden där det lämpar sig bäst. I huvudsak handlar det om vissa skärgårdsområden samt naturreservat med stort besöksstryck. För dessa områden ingår åtgärdsplaneringen i förvaltnings- och skötselplanerna, vid behov uppgörs även åtgärdsplaner.

Mindre serviceutrustning såsom fågeltorn, guidetavlor och naturstigar kan dock placeras även i övriga Natura 2000-områden om sådant inte går mot skyddsvärdena. I sådana fall görs åtgärdsplaner upp i detalj för varje område samtidigt som det avgörs vem byggandet av utrustningen ankommer.

7.3.3 Skötselplaner för livsmiljöer för hotade arter

På Åland avser man att göra upp skötselplaner förekomstplatserna för gulyxne, grön sköldmossa och större vattenödlan som första prioritet, åtföljt av arter som hasselsnok, flugblomster, dvärglåsbräken och olika arter av sländor som andra prioritet.

8. Kostnadsöversikt

Kostnaderna för planering av ett område är beroende av många faktorer. Avgörande är till exempel områdets storlek och läge samt antalet intressentgrupper och markägare. Om planeringsprocessen blir utdragen tenderar också kostnaderna att stiga. Å andra sidan är det mycket viktigt att ge markägarna och intressentgrupperna tillräckligt med tid för att delta i planeringsprocessen och ta till sig innehållet i planen.

En kostnadstabell är under arbete i vilken planeringskostnaderna och arbetskraftsbehovet för varje område uppskattas. Alla kostnader som uppstår i den deltagande planeringen har beaktats: tidningsannonser, informations- och andra möten (resor, lokalhyra, ev. kaffe, kopieringskostnader). I kostnaderna ingår inte naturinventeringar, utarbetande av publikationer och genomförandet av de åtgärder som nämns i planerna. Förvaltnings- och skötselplanerna kommer i första hand att publiceras i elektronisk form på Ålands landskapsregerings hemsida.

9. Konsekvenser för miljön av den översiktliga förvaltningsplanen

Målet med denna översiktsplan är att trygga och främja den biologiska mångfalden i Natura 2000-områdena inom Åland. Planen siktar också till att bevara en gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som legat till grund för bildandet av de enskilda Natura 2000-områdena. Översiktsplanen har alltså inte sådana effekter på Natura 2000-områdena som avses i 24a § i naturvårdslagen. I samband med de områdesvisa planer som avses i översiktsplanen bör man bedöma planernas verkningar på de värderingar som utgör grund för skyddet av respektive område. I översiktsplanen för skötsel och förvaltning av Natura 2000-områden på Åland är det inte heller nödvändigt att tillämpa lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program. En bedömning enligt denna lag skall göras om det med stöd av lag, förordning eller förvaltningsföreskrift måste göras en sådan Natura-bedömning som avses i 24a § i naturvårdslagen.

10. Sammandrag

Inom Åland ingår 87 objekt i nätverket Natura 2000. I denna översiktsplan för skötsel och förvaltnings har behovet av områdesvisa skötsel- och förvaltningsplaner uppskattats, såsom även behovet av andra planer samt en diskussion om upplägg för kostnaderna för planerna.

Skötsel- och förvaltningsplaner har utarbetats eller är under arbete för de flesta Natura 2000-områden eller delar av dem som är i behov av skötselåtgärder. Planerna är brådskande för elva områden.

Behov av att restaurera myrar och skogar finns men är inte särskilt brådskande: planer har utarbetats eller är under arbete för tre objekt. Utöver dessa behövs planer för ytterligare några objekt. Planer för skötsel av vårdbiotoper har utarbetats för de flesta som berörs av skötselåtgärder.

För tillfället har åtminstone 6 objekt serviceutrustning av olika standard. Förvaltningen har som mål att i fortsättningen utveckla och koncentrera serviceutrustningen till de områden som bäst passar för ändamålet – främst i skärgårdsområden och naturreservat.

Femton Natura 2000-områden har behov av planering med anledning av att det finns hotade arter i dem.

För utarbetning av olika planer behövs en personalresurs på Ålands landskapsregistering. Utöver detta medför den deltagande planeringen kostnader.